

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА
БЪЛГАРСКОТО
ТУРИСТИЧЕСКО
ДРУЖЕСТВО

LE TOURISTE BULGARE—DER BULGARISCHE TOURIST.

СПИСАНИЕ ЗА ТУРИЗЪМЪ И ПРИРОДООПИСАНИЕ.

Редактори: Д-ръ ХР. ПИПЕРОВЪ и С. Д. СКРИНСКИ.

Излиза мѣсечно (освѣтъ юлий и августъ). Струва за нечленове годишно 2 лева.
Въ странство 2.50 франка.

Всичко се изпраща: София, „Българско Туристско Дружество“.

Год. VI.

София, Януарий 1907.

Брой 1.

Н. Бозовъ.

Отъ Чипоровци до Бѣлоградчикъ. *)

Отъ Чипоровци хубаво шосе води надолу по рѣката за селото Бѣлимелъ, разположено въ долината на Огоста, прочуто тждѣва по своитѣ воденици. Ние поемаме нагорѣ срѣщу течението, за да се смѣкнемъ, като прѣввалимъ вододѣла, дѣто е селото *Прѣвала*, въ долината на Ломъ, въ селото Долни Ломъ. Край рѣката виждашъ и чувашъ неуморни дѣйци, воденици, намѣрили пълноводна рѣка да имъ движи тежкитѣ камъни. Отъ двѣтѣ страни на Огоста, особно при с. Митровци, се издигатъ стрѣмно до 40—50 м. и повече варовити стѣни, отъ които по това врѣме сълзи вода, за да поддържа живота на сума растения, закрѣпили се на най-остритѣ зѣбери, поникнали въ най-малкитѣ пукнатини. Наврѣдъ, като се мине с. Долня Лука, виждашъ нерадостна картина — сипеи и варовити бѣли или сиви скали, цѣли покрити съ лишей. Въ запазения отъ

---

*) Вж. „На пѣтъ за сѣверозападна България“ БТ г. V. бр. 9 и 10.

вѣтроветѣ долъ е жежко, задушно. Сжщата картина е и задъ Прѣвала, а тегърва, като се спуснешъ въ долината на Ломъ, виждашъ и зелени лѣсове и излизашъ изъ царството на варовитата пустиня. Като навалишъ къмъ Долни-Ломъ, прѣдъ очитѣ ти се разстила чаровна картина. Право прѣдъ тебе на сѣверъ е гърбътъ на една грамадна гѣнка, която рѣката раздѣля отъ втора задъ самото село; тя е разкъсана отъ трета съ другъ долъ и тъй гѣнкитѣ се продължаватъ чакъ дождѣ Връшка-Чука, като продължаватъ и въ Сърбия. Едно врѣме, когато земята е пѣшкала подъ силния напоръ, който идѣлъ отъ недрата ѳ, отъ болки се гърчила, нейното лице се набръчкало и дори напукало. Ето една бръчка, живо свидѣтелство за терзанията на нашата кърмилка. Изъ една пукнатина татѣкъ въ Зайчарската околностъ бликнала жежка вода — Брѣстовашкитѣ бани, много посѣщавани и отъ българитѣ въ покрайнината кждѣ Кула, Бѣлоградчикъ. Налѣво на западъ виждашъ Свети Николския балканъ, прорѣзанъ отъ Чупренската рѣка, по която върви хубаво шосе отъ Видинъ—Бѣлоградчикъ за долината на Тимокъ. Въ долината ѳ е с. Чупрене, дѣто лѣтуватъ охолнитѣ видинци и дѣто всѣки туристъ счита за дълъгъ да наmine. По това врѣме тукъ сватбуваше учителътъ въ Видинската гимназия, пѣргавъ туристъ и естественикъ, Н. Пушкировъ. Отъ с. Долни-Ломъ вървимъ надолу по рѣката изъ прѣкрасна, хладна долина, послана съ зелено кадифе, окичена съ разкошни градини и бостани. Не устояхъ на изкушението да се гурна малко въ единъ дълбокъ виръ на Лома. Стигаме с. Срѣдогивъ и напушаме хубавото шосе, което обикаля прѣзъ Фалковецъ и Орѣшецъ, за да поемемъ рѣката пжтека прѣзъ Протопопинци, Боровица за Бѣлоградчикъ. По нашия пжтъ отъ Бѣлимелъ до Срѣдогивъ ще минава бждещата желѣзница Мездра—Враца—Бабино-мало—Бойчиловци — Живовци — Прѣвала—Долни-Ломъ—Фалковецъ—Орѣшецъ, ако се прѣдпочетатъ туристовски съображения прѣдъ економическитѣ, които диктуватъ тя да се отбие отъ Бойчиловци прѣзъ Брусарци за Орѣшецъ—Видинъ, или отъ Брусарци за Ломъ. Ако се избере пѣрвото трасе, при Прѣвала ще се пробие повече отъ 2 км. дълъгъ тунелъ, а при Фалковецъ на Лома ще има великолѣпенъ мостъ. Като туристъ азъ бихъ прѣдпочелъ това трасе, защото по-често ще имамъ възможностъ да се откъсвамъ отъ дребнявия смазващъ нашъ животъ и да забравямъ тжги и неволи въ такива райски мѣста като Бѣлоградчишкитѣ околности, къмъ които мислитѣ ми летятъ. Слънцето уморено бърза да си почине, та затова освѣтени отъ лѣха на Св.-Николския балканъ, а азъ подмладенъ и отъ Струитѣ на Лома, бърже крачимъ прѣзъ височинитѣ. Скоро сме въ Протопопинци. Гледамъ на западъ и що да видя. Пурпурнитѣ, не, а като разтопено злато, лжчи на заходещото слънце освѣтляватъ феерично цѣла верига жбери, като сгароврѣмски замъци, а подъ тѣхъ сгушено едно хубаво село, едно истинско орлово гнѣздо. Вижда се много близу, та въпрѣки това, че вече се здрачи, азъ настояхъ тамъ да стигнемъ, тамъ да спимъ. Старъ протопопчининъ ни каза, че най-много

за часъ ще стигнемъ и другарьтъ ми се съгласи. Какъвъ часъ, Боже мой! Изморени, не, капнали отъ умора, намърихме такъвъ подслонъ и приемъ въ една кръчма, какъвто не очаквахме: кровати доста чисти, храна едва ли не разкошна и единъ сюрпризъ мѣстно бѣло вино, по-вкусно отъ прочутото Евксиноградско. Филоксерата, която побѣдоносно е настъпила отъ Сърбия и е изгорѣла лека-полека всички лозя, не е посмѣла да настъпи въ тия пѣсчливи, червени като кръвъ, високи мѣста.

Слънцето вече бѣ озарило надвѣсенитѣ надъ самата Боровица чудновати разнovidни скали, които снощи тъй ме прѣлѣстиха, когато, хубаво отпочиналъ, излѣзохъ отблизу да имъ се полюбувамъ. На източната страна е милеста пирамида съ борче на върха ѝ, а задъ нея захваща непрѣкъснатъ зидъ отъ канари, една отъ друга по-живописни, които пълнятъ цѣлата мѣстностъ, наречена *Орле*. Макарь конгломерегътъ, съ който природата е изградила тия циклопски постройки, да не задържа много влага, прѣзъ пукнатинитѣ виждашъ дребни дръвчета и разнообразни билки. Ще ти се да се покатеришъ и да си откъснешъ нѣкоя, ала свѣтъ ти се завива, като помислишъ само, че, едвамъ закрѣпенъ, висишъ надъ пропастьта. И оставайшъ тая естествена крѣпостъ въ пълно владѣние на орлитѣ, не се рѣшавашъ да смутишъ спокойствието имъ. По кривулеста пътека навлизашъ се по-навѣтрѣ въ царството на червения пѣсчаникъ. Тукъ вече той дълбоко е прояденъ отъ жба на врѣмето и е приютилъ малки долини, обрасли съ гора или съ висока трѣва. Минувашъ и прѣзъ обширни полянки, прѣобърнати отъ трудолюбивия планинецъ, който си е построилъ и жилище тукъ, на хубави нивы. Помисляшъ си, че си се зарѣялъ нѣйдѣ изъ „държавитѣ“ въ Малата софийска планина, ала уединенитѣ нѣми сфинксове те поглеждатъ отдалече и ти казватъ, че си гостъ на единичкото по рода си кѣтче въ отечеството ни. Слѣдъ двучасово лжкатушене озовавашъ се прѣдъ една аркада отъ гигантски скали и зѣрвашъ кацналото между тѣхъ бѣло здание — класното училище въ Бѣлоградчикъ. Ето постигната цѣлта на пътуването ни, ето ни срѣдъ оня възшебенъ скалистъ миръ, който още чака вдъхновения си описвачъ. Чувстващъ се слабъ да дамъ макарь и блѣдо описание на гледката, която се отвори прѣдъ замаяния ми погледъ, ще оставя да говорятъ чужденци пътувачи, посѣтили отечеството ни още тогава, когато то изнемогваше подъ игото на агарянина. „Съ Бѣлоградчишкитѣ скали не могатъ се сравни нито проходътъ Олиулъ въ Провансъ, нито проходътъ Панкорбъ въ Испания, нито найдивниятъ и живописенъ кѣтъ отъ Алпитѣ и Пиринеитѣ — пише Блѣнки. А Каницъ въ съчинението си „Дунавска България и Балканътъ“ ето какви възторжени думи имъ посветява: „Когато човѣкъ доближава това море отъ гигантски скали, душата му неволно е поразена и виѣпенена отъ мощното впечатление, което изпитва. Долу червенитѣ скалисти пластове изглеждатъ като дървета въ нѣкоя си гигантска алея, а горѣ, високо до 200 метра, стърчатъ разнovidни фантастични образи, сѣкашъ кѣщи на разваленъ градъ,

въ безпорядъкът струпани кули, палати, обелиски, кораби, човъци и животни. Като гледа човъкът тая дивна вълшебна панорама, дохожда му на умъ арабската приказка за произхождението на вкаменения градъ Киренаика въ Триполи“. Каква бездна отъ мотиви за кистата на живописеца, за крилатото огнено перо на поета криятъ въ себе си тия великани, съ които особно щедро ни е надарила природата! Но и най-хубавото описание, и най-върната фотография, ако щете, не могатъ ви да истинско прѣдставление за това каменито дефиле: тѣ ще бждатъ мъртви, тѣ нѣма да обгърнатъ изцѣло грамадността и капризността на формитѣ, тѣ нѣма да говорятъ направо на душата. Трѣбва да се разходите самъ, поне отъ градеца до чешмата „Субашинъ“, за да прѣживѣете непосредствено онова вълнение, ония чувства, които само природата възбужда въ душата ни. И азъ виждамъ деня, когато всѣки любителъ на хубавото ще счете за дългъ да дойде да се поклони на това „най-дивно творение на всемогщия“.

Надъ града въ една грамада скали е Латинското кале, въ което се възлиза по стръмна каменна стълба. На другадъ такъвъ паметникъ на миналото би се зачувалъ непожтнатъ, но тукъ нѣкоя вандалска ръка е започнала разрушителното дѣло: нѣколко камъка отъ оградата сж съборени въ пропастьта, за да послужатъ, навѣрно, за най-прозаични цѣли. Изгледътъ отъ тая естествена крѣпостъ е много хубавъ. Погледътъ ти блуждае най-напрѣдъ въ цѣло море отъ скали, коя отъ коя съ по-чудновата форма: тукъ се спре на бюста на нѣкоя римска или елинска красавица, тамъ се втрени въ профила на нѣкой строгъ властелинъ, сѣкашъ наблюдаващъ пълчищата, които настѣпватъ изъ полето къмъ крѣпостъта. Послѣ се спре на гърбатия *Вънецъ*, въ чиито поли сж хубавитѣ, пощадени отъ филоксерата лозя — най-много въ мѣстността Башовица, за да се отправи напokonъ въ близката равнина, дѣто осамотена стърчи Връшка-чука.

Бѣлоградчикъ, покрай скалитѣ, се гордѣе и съ хубавата си вода, която изобилно тече отъ чешмата *Субашинъ*, нѣколко минути далечъ отъ града. Стари бѣлоградчичани ни разказваха съ особно възхищение, че Видинскиятъ паша прашалъ ношно врѣме да му носятъ въ бурета отъ тая „башъ су“, най-хубава вода въ цѣлата околностъ. Водата, наистина, е вкусна, доста студена, ала на туриста, който е ималъ случай вече да пие отъ нектарната вода на нашитѣ планини, не тя ще достави най-голъма наслада. Главното богатство на тоя, сега усамотенъ градецъ, което ще привлича наши и чужди туристи, особно тогава, когато пжтуването ще се улесни, сж и ще си останатъ дивнитѣ скали.

Развитие и разпространение на туристското дѣло въ Франция.

Думата „туристъ“, макаръ и да означава „човѣкъ, който пътува изъ чужди страни за развлѣчение,“ днесъ въ Франция, както и въ други културни страни, се употребява въ много по-широкъ смисълъ. До сега въ Франция сгранствуването и пътуването е най-главниятъ споргъ и забавление не само за аристокрацията и заможната буржуазия, но и за широкитъ народни маси, организирани въ Club Alpin Français, Touring Club de France и разнигъ мѣстни синдикати. Отъ една статия върху организацията на френскитъ туристи и алпинисти, печатана напослѣдкъ въ Revue de Paris, поднасяме на българскитъ четци частта, относяща се до развитието на туристското дѣло въ Франция.

Първата съ потика и дѣйствието си важна организация на французското пътувално и планинарско дѣло бѣ Club alpin français (Француско алпийско дружество). Основано прѣзъ 1874 г. въ Парижъ, за сега дружеството брои повече отъ 6,000 члена въ разнигъ департаменти, раздѣлени на 50 секции — първата секция е парижката, а послѣдната — Шамонийската, основана прѣзъ 1902 година. Француското алпийско дружество съ проучването Алпитъ за планинитъ има висша саслуга, защото главната маса Француски Алпи и Савоя доскоро бѣха толкова малко познати, щото първитъ френски туристи при посѣщението на тия френски земи, за разбиране при пътуването, считаша за необходимо ползуването отъ френско-италианския рѣчникъ. Отъ тогава до сега е станалъ голѣмъ прѣвратъ: отечеството е приготвено за посѣщение на мѣстни и чужди пътувачи и катерливци, върховетъ на французскитъ алпи сж сжщо тъй побѣдени отъ гегата, както планинитъ въ много други културни страни. Освѣтъ за Алпитъ и Пиринейгъ дружеството се грижи и за другитъ френски планини, като Вогезитъ, Овернь, Юра, Хавенитъ и пр. Подобно на германо-австрийското дружество то урежда хижи по планинитъ, спомага отварянето ресторани по важни кръстопѣтища и други мѣстности, строи пѣтища, поставя пътепоказатели, грижи се за хотели и тарифитъ по желѣзници, параходи и пр. Напослѣдкъ то е взело на око планинарското възпитание на младежта, за която цѣлъ урежда ученишки пътувания и планински възкачвания, прѣдприети отъ групи ученици подъ водачеството на особни, опитни водачи.

Макаръ дѣйността и заслугитъ на френския алпийски клубъ да сж били толкова голѣми, все пакъ той не е могълъ да остане единичката организация на френскитъ туристи-алпийци, ограниченъ само въ близката

цѣль на една тѣсна областъ отъ туристската дѣйность, и безъ завистъ скоро видѣдо себе си появяването и развитието на мощната организация на френското туристско дѣло — Touring Club Français (френско туристско д-во). Двѣтѣ дружества, скоро слѣдъ сформироването на послѣдното, прѣдприеха щастлива и достойна за подражание дѣлба областитѣ на дѣйността си. Щомъ туристското дружество почна строежа на пжтища, полагане на пжтепоказатели и пр. къмъ височинитѣ, дѣто неговия по-старъ събратъ се бѣ отдавна настанилъ, и двѣтѣ по взаимно съгласие раздѣлиха полето на дѣйността си по начинъ, щото едното дружество взема планинитѣ отъ мѣстата, дѣто има нужда отъ гега и кука, кагато другото взема по-лекитѣ партии, достъпни за обикновения пѣшеходець.

Най-напрѣдъ френско туристско дружество се е появило благодарение на нѣкои, които искали да се ползуватъ съ намалени цѣни по хотели и др., обаче не много слѣдъ основаването си то почнано да прѣслѣдва висши и идеални цѣли. За забѣлѣзване е, че основаването му има извѣстна връзка съ политиката; възможно е да го нѣмаше или пъкъ по-сетнѣ да се основѣше, ако Сенскиятъ префектъ въ 1890 год. не бѣ прѣдприелъ една своеобразна мѣрка. Прѣфектътъ рѣшилъ парижкото градско общинскоу правление да се освободи отъ всички „креатори на империята,“ т. е. да прѣчисти чиновницитѣ, назначени прѣди 4. септемврий 1870 г. Тая мѣрка качи за прѣдседателъ на бюрото въ парижкия градски домъ Ballit, дотогива „kanzler“ на циклистско туристския клубъ. Като велосипедистъ той основа Touring Club Français, дѣто неуморимиятъ му духъ намѣри широко поле за дѣйность. Слѣдната година канцлера Ballit бѣ прѣдседателъ на френското туристско дружество, което мѣсто достойно заема и до днесъ.

Послѣдствията отъ основаното дѣло бѣха бързи и голѣми. Прѣзъ януарий 1891 г. френското туристско дружество броеше 557 члена, въ края на 1894 год. — почти 6500, въ 1896 год. 25,000, а днесъ числото имъ е повече отъ 100,000 души. Дружествения бюджетъ за 1906 год. показва 942,000 франка разходъ и 1,032,933·80 фр. приходъ; приходъ отъ единъ милионъ франка е постигнатъ още прѣзъ бюджетната 1904—1905 година.

Една отъ главнитѣ цѣли на френското туристско дружество е грижата му къмъ велосипедното дѣло; почти изключително пжтуванията му ставатъ съ велосипедъ. „Развитието на туристското и въ особености велосипедното дѣло“, съгласно дружествения уставъ, е неговата най-главна задача. Прѣди всичко нему се дължи намаляването митнишкитѣ багажни формалности и данѣкътъ върху велосипедитѣ, поставиха пжтепоказатели и направиха толкова пжтища изъ страната. За членовеѣ си дружеството издава добрѣ редактирано списание, карти, годишници и пр., уреди велосипедни подслони при голѣмитѣ гостинници и пр. Напоследѣкъ въ списанието се прокарва извѣстна националистична тенденция — описва само Франция, изключва онова за другитѣ страни, като при това не изпуска изъ прѣдъ видъ Елзасъ и Лотарингия.

Имайки прѣдъ видъ двѣтъ дружества на главната организация, консументи на френската пжтувална индустрия, прѣдставителитѣ на послѣдната сж взели инициативата за образуването на многобройни туристски синдикати. Първитѣ отъ тѣхъ сж Гренобълския и Дофинския, основани прѣзъ 1889 г., цѣльта на които е да поощриватъ пжтуването къмъ хубавата, пѣторескна дивота на забѣлѣжителни френски мѣстности. Такива синдикати днесъ се броятъ до сто. Безъ съмнѣние, тия синдикати играятъ голѣма и заслужена роля въ развитието на френското туристско дѣло; тѣ привличатъ чужденцитѣ не само посрѣдствомъ рекламата, но и съ постигане приятности и улеснения въ сжществването на човѣка. Като колко голѣма е дѣйността на тия дружества, може да се види отъ обстоятелството, че само миналата година Гренобълскиятъ синдикатъ е раздалъ 265,000 брошури, Екския за подобна цѣль е прѣдвидѣлъ 100,000 фр.; Гренобълскиятъ разполага съ годишенъ бюджетъ отъ 65,000 фр. Слѣдствията отъ тая трѣскава дѣйность сж слѣднитѣ: миналата година числото на пжтницитѣ въ гренобълскитѣ гари отъ 980,000 се е покачило на 1,300,000 души, въ Анпесу — отъ 121,000 на 192,000, въ Chambery — отъ 350,000 на 450,000, въ Aix-les-Bains — отъ 221,000 на 319,000 души. Въ продължение на три години въ Лионъ е констатирано увеличение на пжтницитѣ съ 322,000 души, въ Clermont-Ferrand за сжщото врѣме — съ 297,000 души, или всичко за шестъ френски града увеличение съ повече отъ 1,100,000 пжтници!

Като имаме прѣдъ себе си примѣра на френскитѣ туристи, ние прѣпорѣчваме за подражание създаденото отъ братята французи и желаемъ въ скоро врѣме да видимъ увеличено числото на пжтницитѣ по нашитѣ желѣзници и много гости изъ пълнитѣ съ прѣлести Балкански, Рилски и Родопски кжтове.

„Der Tourist“

Търново.

Извлъчение отъ отчетитъ на клоноветъ на Б Т Д за 1905 година*).

Търновски клонъ „Трапезица“.

Изтеклата 1905 г. бѣше плодoносна за търновския туристски клонъ, година, прѣзъ която се започнаха и продължаватъ съ успѣхъ нѣколко туристски прѣдприятия благодарение съзнателността и енергичността на членоветъ на дружеството, моралната и материална подкрѣпа на търновското общество и търновскитѣ официални власти. Търновскитѣ туристи трѣбва да спохождатъ и познаватъ еднакво Трапезица, Чумерна, Дунава, така и Юмрукчалъ, Тузлука и Добруджата — всички сж кѣтoве въ България, които очакватъ търновския туристъ да ги опише и да покаже тѣхната прѣлестъ на външнитѣ гости.

Дружеството се е управлявало отъ петочленно настоятелство, именно: прѣдседателъ Г. Козаровъ, подпрѣдседателъ Н. Просеничковъ, секретаръ Ст. Атанасовъ, касиеръ П. Ангелоръ и свѣтници Ив. С. Вителовъ. Прѣзъ гоината настоятелство е имало 19 засѣдания и толкова засѣдания е имала комисията по приготвяне „Пжтеводителъ на гр. Търново.“ Водила се е доста оживена прѣписка — 36 номера входящи и 76 изходящи.

Прѣзъ миналата отчетна година клонътъ е ималъ 57 члена, а сегашната още 23 нови, всичко 80, отъ които единъ има мѣстожителство с. Бѣла-черква. Съ скръбъ въ душата си трѣба да съобщимъ, че единъ отъ нашитѣ нови другари-туристи, Минчевъ, лѣсничей, неодавна се помина.

Дружеството начело съ настоятелството си прѣзъ изтеклата година е проявило похвална дѣйность въ разни направления, именно: 1. За да се заинтересуватъ и запознаятъ гражданитѣ съ хубавитѣ околности на Търново, прѣзъ година сж проектирани 12 излета, отъ които 6 се състояха, а останалитѣ не можеха поради лошо врѣме. Слѣднитѣ излети се състояха все въ близката търновска околностъ: а) на 2. май 1905 г. излетъ до Зиналата стѣна, Кжзъ-Хисаръ, Силифоръ и обратно; присжтствуваха 50 души, отъ които 12 дами; б) на 18. май с. г. излетъ до Зеленка, Прѣображенския мѣнастирь и обратно; присжтствуваха 24 души съ 6 дами, врѣмето клонѣше на дъждъ; в) на 5. и 6. юний по случай V туристски сборъ въ Варна взеха участие 29 души, между които 7 туристи; а) на 12. юний задруженъ излетъ съ Горно-Орѣховскитѣ туристи до мѣнастиря

*) Виж. БТ год. V бр. 7, 8 и 9.

Св. Тройца; д) на 2. октомврий излетъ до разкопкитѣ на старото римско градище Никюпъ и оттамъ за Борушенското земеделѣско училище; до Горно-орѣхрвската гара отпътуваха 29 души, а поради лошо врѣме продължиха пътя само 12; е) на 23. ноемврий излетъ до Хисаря, Трапезица и Асѣновата махала; присѣдстваха 22 души, между които и дама; направени сѣ двѣ снимки на излетниците. На 8. февруарий 1906 г. за разглеждане арбанашкитѣ старини се устрои зименъ излетъ до с. Арбанаси и обратно, като присѣдстваха 45 души, между които 12 дами.

2. По искането на дружеството настоятелството въ засѣданието си отъ 1/VI протоколъ № 6 отъ с. г. за поощрение излетитѣ рѣши да даде нѣкакъвъ подарѣкъ на всѣки туристъ, който направи всички излети прѣзъ годината безъ два. Отъ водената ни статистика само двама се удостоиха съ подарѣка: прѣдседателя и секретаря на дружеството; настоятелството имъ е поръжало по една туристска раница.

3. За да приготи забавление на туриститѣ и гражданитѣ и да поощри залѣсяването околността на Търново, дружеството прѣзъ декемврий м. г. даде въ салона на читалището „Надежда“ традиционния си балъ, който, макаръ и да бѣ съ безплатенъ котилионъ, имѣ блѣскавъ успѣхъ — приходъ 320 л. бруто и се записаха 23 нови туристи. Прѣзъ врѣме на бала получиха се поздравления отъ прѣдседателя на централното настоятелство въ София и отъ прѣдседателя на търновската дружба „Трапезица“, сѣщо въ София. Туристския химнъ се свири за пръвъ пѣтъ отъ воененъ оркестъръ.

4. Клонътъ ни прѣзъ тази година устрои първата безплатна спалня въ България, па даже и на Балканския полуостровъ. Спалнята има за цѣль да приучи училищната ни младежъ къмъ пѣтуване, като за това дава безплатенъ подслонъ и добъръ надзоръ. Уредена е подъ ръководството на клоновия прѣдседател, като сѣ дадени отъ него и дружеството сръдства и е отворена съ разрѣшението на Министерството на Народната просвѣта въ основното училище при църквата св. Богородица. Състои се отъ 5 желѣзни кровати съ нужнитѣ сламеници, дюшечи, одѣала, чершафи, възглавници, пешкири, ученишки потрѣби и др. — всичко ново и чисто. Макаръ и късно да съобщихме за уреждането ѝ, все пакъ достатъчно бѣ посѣтена съ ученици отъ Сливенската гимназия, Свищовската и др. училища. За съществуването на спалнята същеврѣменно е съобщено на чешкия туристски клубъ въ Прага, който въ списанието си „Casopis Českých turistů“, бр. 3 отъ т. г., между описанието на ученишки спални въ славянскитѣ страни съобщава съ възхищение и за устроената прѣзъ 1905 г. въ нашия градъ.

5. На дружественото засѣдание отъ 16. май 1905 г. избра се петочленна комисия въ съставъ: Г. Козаровъ, Н. Просениковъ, Д. Багриловъ, Н. Марковъ и Д. Стеревъ, които да размислятъ и приготвятъ „Пѣтеводителъ“ на гр. Търново и околността му. Комисията е издѣйствувала за сѣщата цѣль 1000 л. помощ отъ Търновската окръжна постоянна комисия, отпуснати въ засѣданието

и отъ 24. IX с. г.; сжщо обѣщана е помощъ отъ Министерството на Народната просвѣта, слѣдъ като прѣгледа материала за пжтеводителя.

6. Дружеството е прѣдприело залѣсяване Хисаря и направяне пжтеки къмъ него. Досега е направена пжтеката отъ Баждарлъка до желѣзния мостъ за Трапезица и новата спирка и пжтека около цѣлия Хисарь. Прѣзъ годината сж изкопани 800 дупки за дрѣвчета, а посадени само 200 — липи, брѣстове и черници, като за прѣзъ идущата есенъ Борушкото земеделско училище отпуска 500 чернички.

7. Прѣзъ тази година дружеството съумѣ да увеличи имуществата си, напримѣръ: ученишка спалня съ 5 кревата и принадлежноститѣ имъ, на стойность 200 л., сбирка отъ фотографии на пейзажи изъ търновската околность, по нѣколко български, нѣмски руски, чешки и френски съчинения за дружествената библиотека; сжщо се получаватъ и списанията: Български туристъ, Der Tourist, Casopis Čaských turistů и Родина.

8. За да рекламираме природнитѣ хубости на окрѣга си, приготвяме заедно съ Горно-Орѣховския клонъ шкафъ за излагане фотографски снимки отъ хубави гледки изъ окрѣга. Планътъ за шкафа и частъ отъ снимкитѣ сж готови; ще се постави на Г.-Орѣховската гара.

9. Дружеството има честта да види стихотворната сбирка „Италиански рози“ отъ учителя М. Ханджиевъ като издание на клона. Възхищава се то и отъ постѣпката на нѣколко души търновски младежи, любители на театра, които прѣдставиха въ читалищния салонъ пиесата „Клетничитѣ“ за въ полза на дружеството.

10. Прѣдседателътъ на дружество ни е издѣйствувалъ прѣдъ чешкитѣ туристи, щото българската туристска организация да бжде записана за дѣйствителенъ членъ на чешския клубъ.

11. За въ бждеще клонътъ възнамѣрва: а) да увеличи леглата въ ученишката спалня, б) да организира юношки чети, в) да разпрѣдѣли членоветѣ си на чети: украсителна, залѣсвателна, за усиляване гостуването, забавителна, за пазене старинитѣ въ Търново и др., г) отъ приходитѣ на пжтеводителя да купи мѣсто за черничева и овощна градина и да подѣме идеята за направа здание за туристски клубъ, което да дава подслонъ на членоветѣ на мѣстното туристско и археологично дружество и д) настоятелството да издаде двѣ брошури въ прѣводъ отъ чешки, които третиратъ въпроса за посаждане горски и овощни дрѣвчета.

Прѣзъ годината приходъ: членовина отъ 80 члена — 480 л., записнина отъ 10 нови члена — 20 л., отъ годишния туристски балъ — 100 л., помощъ отъ Търновската окр. постоянна комисия за „Пжтеводителъ“ — 1000 л., други постѣпления — 200 л. и излишъкъ отъ миналата година — 450 л.; всичко приходъ — 2250 лева. Разходъ: приносъ за централната каса — 135 л., фондъ за туристски клубъ — 1200 л., за Пжтеводителъ, книги и списания, пейки за сѣдане, таблици и канцеларски потрѣби — 770 л.; налице въ касата — 145 л. Всичко разходъ — 2250 л.

Пѣдседателъ: Г. Козаровъ.

Секретарь: Л. Филиповъ.

ВЪЕЧН.

Отстъпки по желѣзницѣ при излети. — До сега при пжтуването на излети по Бъл. Държ. Желѣзници на туристите се правѣше 50% отстъпка само на групи отъ 20 души и повече. Въ новия *Правилникъ за безплатно и съ намалени цѣни пжтуване по държавнитѣ желѣзници* тоя въпросъ е уреденъ по слѣдния начинъ (чл. 39): Чети отъ туристи, пжтующи на групи най-малко отъ 10 души, се ползватъ по усмотрението на Дирекцията съ 50% намаление. Прѣвозването на прѣдетитѣ и багажитѣ на тия групи се ползватъ съ 25% намаление отъ опрѣдѣленитѣ цѣни.

Зименъ излетъ. — На 11. февруарий Софийскитѣ клонъ „А. Константиновъ“ отъ БТД имѣ зименъ излетъ до мѣнастиря Св. Кирилъ и Методи на Люлинъ-планина. Излетътъ е билъ добръ посѣтенъ и излѣзълъ „получливъ“.

Нови клонови настоятелства. — *Самоковскитѣ клонъ „Рилски туристъ“* отъ БТД на 11. януа-

рий е ималъ общо събрание, въ което е избралъ ново настоятелство въ съставъ: прѣдседателъ — д-ръ И. Пеневъ, подпрѣдседателъ — д-ръ С. Христовъ, секретаръ — Г. Иончевъ и касиеръ — Павелъ Кокошчевъ.

Брациговскитѣ клонъ „Родопи“ отъ БТД на 6. февруарий е ималъ общо събрание, въ което е избралъ слѣдното настоятелство: прѣдседателъ — Груйо Юр. Павловъ, подпрѣдседателъ — Георг. К. Гюлеметовъ, секретаръ — Георг. Юр. Къневъ, касиеръ — Иеремия И. Иеремиевъ и свѣтници — Тод. Бакърджиевъ и Дим. Гачевъ.

Получени суми. — Въ Централното настоятелство на БТД постѣпиха слѣднитѣ суми: отъ Самоковскитѣ клонъ „Рилски туристъ“ отъ БТД — 81 лв., приносъ и записнина за 1906 г. Отъ Брациговскитѣ клонъ „Родопи“ отъ БТД — 33-80 лв., приносъ и записнина за 1906 год. Отъ абонаментъ на БТ въ Русия — 5-34 лв.

КНИЖНИА.

Изъ Рилскитѣ самотии. *Пжт-ни бѣльжски на Petrone*, съ 40 иллюстрации. Цѣна 2 л., София 1906 г.

Съ основаването туристски дружества въ България явиха се и по-опрѣдѣлени опити съ отдѣлни статии или брошурки отъ ревностни туристи за създаване литература въ тази областъ. Съчинението на Petrone е само отчасти и

случайно туристско, писано е не съ туристка цѣль. Въ него авторътъ е изложилъ нѣкои свои впечатления, добити отъ природнитѣ хубости на юго-западна България по пжтя: София — Радомиръ — мѣн. св. Иванъ Рилски и околността му.

Авторътъ описва трѣгването си отъ Софийската гара, и по пжтя не забравя да хвърли отдалечъ по-

гледъ къмъ голѣмото Софийско поле, близкото село Горна-Баня и отдалечаваясь се Софийски барометъръ — Витоша. Не оставатъ отъ погледитѣ му мината „Перникъ“ и замарената въ крайния юго-западъ радомирска желѣзопѣтна станция. По пътя за гр. Дупница най-големо впечатление му направили крайпѣтния спиренъ хотелъ и файгонджията, а не споменва нищо за по-далечнитѣ природни хубости на дѣсно и на лѣво — близката за окото величествена Рила, за Коявската планина, южния склонъ на Витоша и др. земни гѣнки, види се, не сж му дошуи на помощъ нужнитѣ научно-географски познания. Все пакъ казаното е отъ голѣмо значение за туриста, който ще изучи поне нѣкои незгоди при крайпѣтнитѣ спирки.

Като минава прѣзъ селищата: Дупница, Кочериново и Рила, задоволява се да опише само нервното си състояние, прѣдизвикано отъ човѣшка нехайностъ на слуги по хотели, гостинници и улици. Пакъ не му правятъ впечатления природнитѣ прѣлестни картини на пѣтнитѣ окрайнини до мѣнастиря и на сѣщната Кочериновска и Влахинска българо-турска граница. Въ мѣнастиря описва бѣгло постройкитѣ, изказва впечатленията си отъ слабитѣ всѣкидневни звуци на дървеното клѣпало за „вечерня“, които, навѣрно, напомнятъ тайнственитѣ рѣчи на пророцитѣ. Разказва за утринната Божествена служба, за чудотворната икона и мощитѣ на Св. Ивана, които се пазятъ още въ главната черква. Изказва впечатленията си отъ мѣнастирската библиотека, разговора си съ игумена и нѣкои други калугери въ мѣнастиря и околнитѣ му постници.

Описва само отчасти и не въ система близката плѣнителна околностъ на мѣнастиря. Задружната му екскурзия до импозантния Царевъ-връхъ заслужава внимание, защото по-подробно описва мѣстата, прѣзъ кждѣто сж миновали; споменва стрѣмнитѣ пѣтеки, „дѣдо Ильовата пещера“, „Крастава лѣка“, „Добро поле“, нѣщо за самия връхъ, гледката отъ него и другия склонъ на сѣщия връхъ, отдѣто слѣзли обратно за мѣнастиря. Сжщо описва пакъ задружния си излетъ до Рибнитѣ езера и обратно, свързано съ повече приключения, било съ животнитѣ, които носѣли дрехитѣ и хранивото имъ, било отъ закѣсняването имъ на връщане. При тѣзи излети не изпуска да спомене близкитѣ върхове, рѣки и извѣстни мѣстности, посочвани отъ нѣкои другари-водачи, които по-често споходвали рилскитѣ самотии. Не избѣгали отъ погледитѣ имъ върховетѣ: Бричборъ, Ай-Гидикъ, Мусала, Еленинъ-връхъ, Су-Чалъ, Канарата, Къоравица, Джендема, Мраморѣтъ, Попова-шапка, Кобирино-бранище и др. заедно съ нѣкои рѣки, които лжкатушатъ при политѣ имъ.

Сжщо описва впечатленията си отъ прииждането на мѣнастирскитѣ гости за 15. августъ — Усп. Пр. Богородица, мѣнастирската трапезария и „паметната“ мѣнастирска книга, въ която се подписватъ посѣтителитѣ, като нѣкои даже отбѣлѣзватъ, какви мисли и чувства ги обладаватъ при напуцане Св. обитель.

Въ това съчинение покрай описанитѣ впечатления има и отдѣлни разсждения и сравнения, изказани въ сатирична форма. Постояно мѣнява полето на разсждение — ту за едно, ту за друго сачо

и само да изкаже това, отъ което му е мжно. Нѣкждѣ прѣувеличава фактитѣ или скроява нови, напр.: „... ние се сдобихме съ билетѣ и излѣзохме отъ нея (билетната зала), полузадушени отъ прахъ и отъ воня на чесънъ, мислѣхме, че бѣхме прѣскочили едно истинско прѣмежdie“. Четеца се интересува отъ имената на селищата въ нѣкой кжтъ на една страна и отъ произхода на тѣзи имена, но не и отъ сравненията на нѣкои неопрѣдѣлени звукове въ тѣхъ съ партиенъ и безпартиенъ министъръ — „Дупница или Дубница? Ето въпросътъ. Една буква е само, която съставлява прѣдметъ на спора, но какъ тя измѣнява съвършено етимологическия смисълъ на названието! Тя е като единъ безпартиенъ министъръ, вмѣкнатъ въ единъ партиенъ кабинетъ“. Прѣувеличава силата на нѣкои атмосферни влияния, създава фантастични душевни състояния и прѣдава лични приключения; сравненията нѣкждѣ ставатъ не съ обикновенитѣ и познати явления въ живота, но съ въоб-

ражаеми приключения. Има фантастични и алегорични сравнения — „прогнили дървета, чийто разкжсани членове лежатъ оголѣни по трѣвата, толкова ветерани...“

Извѣстна неяснотъ при описанието се докарва и отъ това, че при повечето иллюстрации не е отбѣлзано какво означаватъ.

Много честитѣ едностранчиви партизански разсждения, не на мѣстото си, разбира се, бъркатъ на нѣкои иначе хубаво описани природни картини. Сатиричностъ блика, но нѣйдѣ забъркана, пристрастна или пѣкъ излишна и не може да подѣйствува възпитателно.

Има увлѣкателенъ стилъ, но не липсватъ тавтологията и провинциализмитѣ, види се, повече свойствени на писателя, отколкото вземани отъ мѣстоминаването за усиляване смисъла. Би билъ по-приятенъ разказвачъ, ако да нѣмаше тази смѣсица отъ сатирични изрази и описание, и ако липсваше и най-слабата тенденциозностъ; сега съ право бихме казали, че мисли, каквото желае, и говори, каквото мисли.

С. Д. С-ки.

РАЗНИ.

Австрийското желѣзопжтно министерство поощрява туристиката. Въ желѣзопжтното М-во, подъ прѣдседателството на секционния шефъ Рволъ, напоследъкъ е станало събрание отъ делегати на туристскитѣ дружества отъ цѣла Австрия. Съобщено е на събранието, че годишната помощъ на туристскитѣ дружества за цѣла Австрия отъ 40,000 кр. се повишава на 131,000 крони. При това за смѣтка на М-вото ще се издадатъ туристски водачи (Führer) на разнитѣ земски езици.

При затварянето на събранието е избранъ комитетъ съ задача, да изработи уставъ на единъ всеобщъ Австрийски туристски съюзъ.

Колко далеко стоимъ ние отъ това, що се върши на Западъ! — додѣто тамъ държавата се притича съ бюджета си на помощъ на туристиката, у насъ не само че ние съ нашитѣ скромни срѣдства се стрѣмимъ да приготвимъ хижи, пжтеки, пжтеводители, да изучаваме отечеството си, но и даденото ни прѣди три години скромно намаление

по българските държавни железници по неизвестни причини биде отнето! Разни страни, разни умове — види се, българските туристи тръбват да търпят дотогава, докато разберат идеята им, сжщността. . . . К.

Военно изкачване на Монбланъ. Сполучливото изкачване, почти единственното досега познато, е извършено от една рота войници на 22. полк от французките алпийци. Ротата, състояща се от двама капитани, 5 поручика, 6 подпоручика, 6 одълъонни началника, 37 войника и двама лѣкари, въ понеделникъ, 8. августъ н. ст., въ 5 часа слѣдъ пладне се отправила на път за Монбланъ. Отъ селото Nonches на Aiguille Gouter и подъ водачеството на алпиниста Charlet тръгнаха и при най-добро време съ сполука минаха прѣзъ grands Mulets, Avelanche du Midi, глетчера Tacconay, Petites Montées, Trois Plateaus, Mir de la Côte, като въ понеделникъ въ 1 часа слѣдъ пладне стигнали Янсеновата обсерватория, отдѣто слѣдъ малко прѣдстояване, въ пълно здраве, щастливо се върнали обратно въ гарнизона си.

Една американска туристска лига. — Въ Salt Lake City (Utah) се е състояло многопосѣтено събрание отъ интересуещи се, цѣлата на които е била да се основе дружество, което съ пропаганда да застави многобройните американски туристи да обърнат повече внимание на Американските забѣлжителности и природни красоти. Събранието е било посѣтено отъ прѣдставители на 15 щата, 3 територии, такива отъ Канада, републиката Мексико, застъпници на много железопътни компании, търговски

камари, търговски клубове и вѣстникари. Споредъ съобщението на „Köln. Volkszeitung“ обществото носи име: „The American League“ съмото: „Виждь Европа при желание, го прѣди всичко виждь Америка“. Отъ редъ години Американските туристи оставятъ въ Европа годишно повече отъ 200 милиона долара, и съ горното се желае една част отъ сумата да остане въ Америка. Дружеството се ползува съ голѣма протекция, обаче въ успѣха му можемъ се усъмни, защото и до днесъ богатитѣ и състоятелни американци считатъ за добъръ тонъ да посѣщаватъ Европа.

Като става това въ Америка, какво ли да кажемъ за нашитѣ българановци, които безъ да опознаватъ нашитѣ райски кѣтове изъ отечеството ни, често пѣти безцѣлно се скитатъ изъ странство, само защото България не е Европа!

Работнишките колонии на фирмата Фридрихъ Крупъ въ Есенъ на Руръ. — Ако днесъ името на града Есенъ се знае отъ цѣлия свѣтъ, за това има да се благодарятъ изключително на грамаднитѣ размѣри на стоманенитѣ фабрики, принадлежащи на фирмата Фридрихъ Крупъ. Само въ Есенската фабрика за сега сж на работа около 25000 души. Голѣма част отъ работниците живѣятъ въ така нареченитѣ работнишки колонии (Arbeiterkolonien).

Фирмата Крупъ притежава въ и около Есенъ колониятъ: Kronenberg, Schederhof, Alfredshof, Westend, Friedrichshof, Baumhof и Nordhof, както и инвалидната колония — Altenhof. Общото число на построенитѣ отъ фирмата жилища достига числото 5000. Изобщо трѣсенето жилища е много голѣмо и при даването квартири се прѣдпо-

читатъ лица, които сж отъ дълго време заети при фирмата.

За работнишкитѣ жилища сж установени особни наеми и кжшенѣ редѣ, по които се ръководи всѣки наемателъ. Жилищнитѣ контролѣори бдятъ за спазването на правилницитѣ. Обаче изпжждането на квартирантитѣ става слѣдъ повторни простжпки на правилницитѣ.

Наемитѣ срѣдно за година сж :

За едно барачно жилище съ 2 стаи (безъ килерѣ) — 60—80 мар. За жилище съ 2 стаи (съ килерѣ) — 90—100 мар. За жилище съ 3 ст. — 120—200 мар. За жилище съ 4 ст. — 170—250 мар. За жилище съ 5 ст. — 200—320 мар. За жилище съ 6 ст. — 250—400 мар., за чиновническо жилище съ 7 и повече стаи — 700—800 мар.

Наемтъ прѣзъ всѣки 14 дена се одържа прѣдварително отъ заплатата на работницитѣ, когато на чиновницитѣ и вдовицитѣ — слѣдъ истичане на тоя срокъ. Въ всички колонии се намиратъ многобройни продавници отъ голѣмитѣ круповски консумни магазини, отъ които фабричниятъ персоналъ купува всичко добро и ефтино. Най-голѣмата круповска колония е Кроненбергъ.

Г. К.

Изъ историята на Суезкия каналъ. Интересно е да се прослѣди нарастването на това високо културно и търговско прѣдприятие, каквото е въ сжщностъ Суезкия каналъ. Всѣко начало е мжчно, затова тука, както и при други прѣдприятия, напр. Панамския каналъ, ако прѣдприятието поради много трудности не се е прѣустановило, то поне струва скжпо на инициаторитѣ си. При почването на Суезкия каналъ срѣщнали сж голѣми прѣчки — липсвало е най-необходимото — пари; и то благодарение на ан-

глийското търговско общество, което още въ началото се е поставило крайно неприятелски срѣщу смѣлото прѣдприятие на гениалния французинъ Лесепсѣ. Отъ 40,000 акции, по 500 фр. номинална стойностъ, нито една не е записана въ Англия. Главната покупка се е извършила въ Франция, дѣто сж се купили 207, 211 парчета. Въ останалитѣ страни сж купени: Турция—96,717 акции, Испания—4046, Холандия—2615, Тунисъ—1714, Пиемонтъ—1353, Швейцария—460, Белгия—324, Тоскана—176, Неаполъ—97, Римъ—54, Пруссия—15, Дания—7 и Португалия—5 акции.

Това е било въ 1858 год. Както се вижда, имало е още много непродадени акции. Най-сетнѣ положението се е спасило съ покупката отъ страна на Египетския Хедивъ, Султанъ Исмаилъ, който е ангажиралъ всички непродадени акции на сума 90,000,000 фр., съ което прокопаването на канала е било осигурено. Че прѣдприятието е успѣвало и успѣва, свидѣтельствува най-добръ курса на акциитѣ му. Не смѣтаме ли първата година слѣдъ отварянето на канала, както и създаденото положение слѣдъ Френско-Пруската война, когато цѣната на акцията спадчала до 163 франка, акциитѣ сж се възкачвали постоянно и то така, че отъ 500 фр. първоначално сж стигнали до 4625 фр. на парче. Естествено е, че такова економическо развитие трѣбвало съ завистъ да се погледне отъ Англия, която съ време е съзнала направената си въ началото грѣшка. Щастието ѝ е скоро проиграло. Съ ангажирване на срѣдствата си Султанъ Исмаилъ се е намиралъ често въ парична нужда, за което е билъ прѣнуденъ да продаде акциитѣ си

прѣзъ 1875 год. Английското правителство бързо използва случая: направи у Ротшилда заемъ отъ 4 милиона лири стерлинги и купи отъ Исмаила 176602 акции по курсъ 568 фр. Сдѣлката бѣше чудесна: цѣната на тия акции днесъ струва повече отъ 32 мил. лири стерл., а печалбата, която направи Англия, е повече отъ 13 мил. лири стерл., или три пѣти повече, отколкото е заплатила на врѣмето си.

За развитието на канала може да се сѣди отъ числото на пара-

ходитѣ, плуващи прѣзъ него всѣка година; тонажа имъ и събиранитѣ отъ тѣхъ такси ето що показватъ прѣзъ разнитѣ години:

Год.	Число на паракодитѣ	Тонажъ	Платено въ Фр.
1870	486	436,609	5,234,000
1875	1494	2,009,984	26,430,791
1880	2026	3,057,422	36,492,620
1885	3624	6,335,753	60,557,260
1890	3389	6,890,094	65,427,230
1895	3434	8,448,383	75,934,358
1900	3441	9,731,152	87,278,481
1904	4237	13,401,835	115,818,479

Изъ *Çasopis turistů*.

ТУРИСТСКА ПОЩА.

Въ този отдѣлъ занаярѣдъ ще се помѣстватъ запитвания отъ читателитѣ на БТ и отговори отъ редакцията.

Продѣлжава се подписката

НА

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Списание за туризмъ и природоописание.

Органъ на Българското Туристско Дружество.

ГОДИНА VI. 1907.

Редактори: { Д-ръ Хр. Пиперовъ.
С. Д. Скрински.

Излиза мѣсечно (освѣнъ юлий и августъ). Струва за нечленове годишно 2 лв., въ странство 2.50 фр.

Записването абонати става въ София въ Придворната книжарница Касжровъ и редакцията на сп. „Родина“, а въ провинцията въ клоноветѣ отъ БТД и при телеграфо-пощенскитѣ станции.

Приематъ се за послѣдната страница на списанието обявления отъ хотелѣ, гостинничари, продавачи на туристски вещи и т. п. при най-износни цѣни.

Печатница на П. М. Бжзайтовъ — София.

21730